

บทที่ 6

บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ

ถึงแม้ว่าความคิดเรื่องทบจะไม่ได้ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระเวท และในสมัยหลังการบ่าเพ็ญทบจะได้รับความนิยมในหมู่ชนชาวอินเดียอารยันอย่างกว้างขวางก็ตาม ก็มีหลักฐานทางโบราณคดีที่ทำให้คิดได้ว่า เติมความคิดและวิธีการบ่าเพ็ญทบจะคงจะมีปฏิบัติกันในชุมชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในดินแดนอินเดีย บริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุมาก่อน และเมื่อชาวอารยันอพยพเข้าไปในอินเดียก็ได้รับเอาวิธีการบ่าเพ็ญทบเข้ามาปฏิบัติในหมู่พวกตน โดยปรับให้เข้ากับความคิดและความเชื่อถือเดิมของตน ซึ่งเป็นพวกที่เชื่อถือในอำนาจของความร้อนและไฟ จนมีลักษณะเข้ากับความคิดเดิมอย่างสมบูรณ์

ความคิดของพวกอารยันเกี่ยวกับเรื่องทบ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวทและคัมภีร์พราหมณะ มีแนวความคิดที่คล้ายคลึงกันมาก คือเป็นไปในทำนองสรรเสริญอำนาจของทบมากกว่าจะกล่าวถึงวิธีการบ่าเพ็ญทบ คัมภีร์ทั้งสองมักจะสรรเสริญอำนาจของทบ ไปในทำนองที่ว่า ทำให้ทวยเทพมีอำนาจสามารถพิชิตสวรรค์ได้ มีความเป็นอมตะ เหาชนะความตายได้ มีความเป็นเทพ และด้วยการบ่าเพ็ญทบ บัญชาเพ็ญจะไต่เดินทางไปสู่แดนสวรรค์หลังจากตายไปแล้ว เพื่อไปใช้ชีวิตนิรันดร์ที่นั่น ทิวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ความคิดของชาวอินเดียอารยันตามที่ปรากฏในคัมภีร์พราหมณะคงจะได้รับการถ่ายทอดมาจากความคิดที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวทนั่นเอง โดยไม่มีความคิดสำคัญเป็นพิเศษเพิ่มเติมมา

แต่อย่างไรก็ดี คาดว่าความคิดและวิธีการบ่าเพ็ญทบจะได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในสมัยพราหมณะ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของความคิดใหม่ในระบอบนั้น คือ ความคิดเกี่ยวกับการเกิดใหม่ และการตกเป็นทาสของการเวียนว่ายตายเกิดครั้งแล้วครั้งเล่า ตลอดจนความคิดเกี่ยวกับโลกนรกและความทรมานในนรก ก็มีการขยายเพิ่มเติมชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทำให้โลกสวรรค์เป็นแดนที่น่าปรารถนามากขึ้นเช่นกัน และกระตุ้นให้คนแสวง

หาวิธีการที่จะไปสู่แก่นสวรรค์มากขึ้น

ส่วนความคิดเรื่องทบะทามที่ปรากฏในคัมภีร์อุปนิษัตนั้น มีความแปลกใหม่ออกไปบ้าง เพราะในสมัยอุปนิษัต ชาวอินเดียนมีความคิดทางศาสนาและปรัชญาเจริญสูงสุด เขามีความคิดเกี่ยวกับชีวิตว่า บุคคลทุกคนย่อมถูกผูกมัดไว้กับกรรมที่ไต่กอไว้ ไม่ว่าจะเป็ นกรรมดีหรือกรรมชั่ว อันเป็นผลให้เมื่อเขาตายไปแล้วก็จะไต่กลับมาเกิดใหม่ ผู้ที่ไต่ ประกอบกรรมดีไว้ก็ย่อมจะได้รับผลของการเกิดใหม่ที่ดี ผู้ที่ไต่ประกอบกรรมชั่วก็จะได้รับผลของการเกิดใหม่ที่ต่ำ วนเวียนอยู่เช่นนี้ไม่มีที่สิ้นสุด ท้ายเหตุนี้ชาวอินเดียนพยายาม ผู้ไม่ปรารถนาจะตกอยู่ในสังสารวัฏอันหาจุดจบไม่ได้ จึงได้พยายามแสวงหาหนทางที่จะ หลุดพ้นไปจากสังสารวัฏที่เรียกว่า โมกษะ ท้ายวิธีการต่าง ๆ เช่น ท้ายการเน้นหนักด้าน ความรู้ที่ตนเอง หรือ อาคมัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับวิญญูวาสาสกล หรือ พรหมัน บุคคลผู้บำเพ็ญทบะเหล่านี้ พยายามแยกอาคมันออกจากร่างกายอันเป็นสิ่งที่ไม่ถาวร ท้ายการบำเพ็ญทบะ อาคมันของบุคคลผู้นั้นก็จะสามารถไปรวมกับพรหมันอย่างถาวร การเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏของบุคคลนั้นก็สิ้นสุดลงได้

ส่วนความคิดเรื่องทบะทามที่ปรากฏในคัมภีร์มหาภารตะ รามายณะ และ ปุราณะ เล่มต่าง ๆ นั้น แสดงถึงความคิดของชาวอินเดียนเกี่ยวกับเรื่องทบะว่า ไต่ขยาย กว้างขวางขึ้นมาก คือนอกจากการบำเพ็ญทบะจะช่วยให้บุคคลไปสู่ความหลุดพ้นอันเป็น ความคิดที่สืบเนื่องมาจากคัมภีร์อุปนิษัตแล้ว การบำเพ็ญทบะยังเป็นทางที่จะให้ผู้บำเพ็ญ สามารถมีอิทธิฤทธิ์อันมหัศจรรย์ โดยถือว่าการบำเพ็ญทบะอย่างเคร่งครัดเป็นเวลานานๆ นั้น จะเป็นผลให้พระบรมเทพองค์ใดองค์หนึ่งต้องมาปรากฏองค์และประทานพรให้ตามที่ ผู้บำเพ็ญทบะจะขอ ซึ่งอาจจะเป็นการขอมูตร หรือ ลาก ยศ อานาจ ทามธรรมคา หรือ อาจจะเป็ นเรื่องขอพิเศษ เช่น ขอความเป็นอมตะก็ยังคงได้ ท้ายความเชื่อที่ว่า การบำเพ็ญ ทบะย่อมก่อให้เกิดผลดังกล่าว ทำให้การบำเพ็ญทบะได้รับความนิยมในหมู่ชนชาวอินเดียน อย่างกว้างขวาง

และเมื่อชาวอินเดียนอารยันได้รับเอาวิธีการบำเพ็ญทบะเข้ามาเป็นของพวกตน โดยสมบูรณ์แล้ว ก็ได้พยายามกีดกันในชนพื้นเมืองเจ้าของความคิดเดิม ซึ่งพวกอารยันได้รับเอาเข้ามาเป็นบุคคลวรรณะหนึ่งในสังคมของพวกตนคือ วรรณะศูทร ซึ่งเป็นวรรณะต่ำสุด โดยพยายามสร้างบทบัญญัติที่ระบุว่า หากพวกอารยันคนใดสั่งสอนวิธีบำเพ็ญทบะแก่ศูทร ผลแห่งการบำเพ็ญทบะของเราจะสูญเปล่า และศูทรที่บำเพ็ญทบะจะก่อให้เกิดผลร้ายต่อผู้อื่น และต่อสังคม อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติหรือข้อห้ามเหล่านี้มิได้มีผลอย่างเด็ดขาด ศูทรที่ยังบำเพ็ญทบะก็คงมีกล่าวถึงในวรรณคดีสันสกฤตต่อมาอีก ทั้งนี้เพราะ ความคิดเรื่องการบำเพ็ญทบะเป็นของพวกชนพื้นเมืองเดิมมาก่อนประการหนึ่ง และความเชื่อที่ว่า การบำเพ็ญทบะย่อมนำไปสู่ความหลุดพ้น และทำให้มีอำนาจอิทธิฤทธิ์พิเศษอันมหัศจรรย์ได้อีกประการหนึ่ง นอกจากนี้ลัทธิศาสนาใหม่ที่เกิดขึ้นในระบายนั้นก็คือ ศาสนาเชน ก็ยกย่องการบำเพ็ญทบะว่าเป็นหัวใจสำคัญของข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นได้ ศาสนาเชนไม่มีการกีดกันวรรณะใด ๆ ทำให้พวกเชนมีโอกาสบำเพ็ญทบะได้มากขึ้น ความคิดที่จะกีดกันมิให้บุคคลในวรรณะศูทรบำเพ็ญทบะจึงไม่เป็นผล

ส่วนวิธีการบำเพ็ญทบะนั้น ก็มีรูปปฏิบัติทำให้เราทราบได้ว่า ได้แก่ การทรมานร่างกาย โดยวิธีต่าง ๆ เช่น ยืนจ้องมองดวงอาทิตย์และขุขนทั้งสอง คัมภีร์ทางพุทธศาสนา กล่าวถึงการบำเพ็ญทุกรกิริยาว่า ทอดอกอาหารและอาจจะถึงทอดกลืนอมหายใจ ส่วนในคัมภีร์มหาภารตะ รามายณะ และ ปุราณะ นั้น ได้กล่าวถึงการบำเพ็ญทบะโดยการทรมานร่างกายไว้มากมายหลายท่า เช่น ทำขุขนขึ้น (อุรชว-พาทู) ทำยีนชาเคียว (เอก-ปาท) ทำเงยหน้าตลอดเวลา (อุรชว-มุสี) เป็นต้น

ผลของการบำเพ็ญทบะตามที่ปรากฏในคัมภีร์ฤคเวทและคัมภีร์พราหมณะเป็นไปในทำนองเดียวกัน คือ ได้ไปสู่แดนสวรรค์ แต่สวรรค์ที่ตามความคิดของชาวอินเดียนอารยันในคัมภีร์พราหมณะต่างจากสวรรค์ในคัมภีร์ฤคเวท คือ มิใช่เป็นแดนเดียวกับ วิตถโลก โดยกล่าวไว้ว่า ประมุขของโลกสวรรค์อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนประมุขของวิตถโลกอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาในคัมภีร์อุปนิษิต ผลของการบำเพ็ญทบะทำให้ผู้บำเพ็ญ

ตระหนักแจ้งชัดในอาคมมันของตนว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรหมนั้น อาคมมันของเขาจะได้
ไปรวมกับพรหม หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดตลอดไป ส่วนคัมภีร์มหาภิกขุและ
บุรณะ ได้แสดงถึงผลของการบำเพ็ญตบะที่แตกต่างออกไปคือ นอกจากจะนำไปสู่ความ
หลุดพ้นแล้ว ยังเป็นผลให้พระผู้เป็นเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งต้องมาปรากฏองค์และประทานพร
ให้กับผู้บำเพ็ญตบะตามที่ขอ

นอกจากความคิดและวิธีการบำเพ็ญตบะจะเป็นที่นิยมในหมู่มชนชั้นบวชถือศาสนาฮินดู
อย่างกว้างขวาง ความคิดเรื่องนี่ยังมีอิทธิพลต่อศาสนาที่เกิดขึ้นใหม่ทั้งสองศาสนา คือ
ศาสนาพุทธ และ ศาสนาเชน แต่เป็นไปในลักษณะที่แตกต่างกันคือ ศาสนาพุทธ ปฏิเสธ
การบำเพ็ญตบะตามแบบชาวฮินดู พระพุทธเจ้าไม่ยอมรับวิธีการบำเพ็ญตบะตามแบบ
ชาวฮินดูและเชนศาสนิกเป็นวิธีที่นำไปสู่ความหลุดพ้นได้ ด้วยพระองค์ทรงเห็นว่า เมื่อ
ทรมาน ร่างกายให้เจ็บปวดเช่นนั้น จิตก็จะได้รับความเจ็บปวดไปด้วย ทำให้จิตไม่สงบ
เป็นการทรมานร่างกายโดยไร้เหตุ และการทรมานร่างกายให้ลำบากเคร่งครัดเช่นนี้
พระพุทธเจ้าจัดว่าเป็นหนทางส่วนลุดอย่างหนึ่ง อันไม่ควรกระทำ เรียกว่า อัตถกิลมถานุโยค
อันเป็นวิธีที่ไม่อาจนำไปสู่ความหลุดพ้นที่แท้จริงได้ พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนและสนับสนุน
ให้ใช้ทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) อันได้แก่ อริยมรรคทั้ง 8 ประการ ว่าเป็น
หนทางที่ถูกต้องที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นได้

ส่วนลัทธิศาสนาเชนนั้น ยกย่องการบำเพ็ญตบะโดยถือว่า เป็นหัวใจสำคัญของ
วิธีปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นได้ พวกเขาเชื่อว่า การบำเพ็ญตบะจะสามารถขจัด
กรรมเก่าที่สะสมไว้ และในขณะที่เดียวกันก็ไม่ให้กรรมใหม่เกิดขึ้น เพราะตบะทำให้เกิด
ความร้อนเข้าไปเผาผลาญกรรมที่ไหลเข้าไปเคลือบหุ้มห่อ ทำให้หุ้มห่อมีความ
จริงใจ ๆ หุ้มห่อจึงต้องถูกมัดอยู่กับร่างกายตลอดไป แต่เมื่อกรรมที่เคลือบหุ้มห่ออยู่ได้ถูกเผา
ผลาญด้วยความร้อนที่เกิดจากการบำเพ็ญตบะแล้ว หุ้มห่อนั้นก็ไม่มีกรรมมาเคลือบหุ้มห่อต่อไป
เป็นหุ้มห่อที่รู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งศาสนาเชนเรียกว่า "ไควลย์" หรือ ความหลุดพ้นนั่นเอง

ขอเสนอแนะ

เนื่องจากวิทยานิพนธ์นี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเกี่ยวกับแนวความคิดและวิธีการบำเพ็ญทบะในศาสนาฮินดูโดยเฉพาะ แต่คงที่ใดกล่าวแล้วว่าความคิดดังกล่าวนี้ก็มีอิทธิพลต่อศาสนาพุทธและเชน ทั้งในทางปฏิเสธและยอมรับ ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีกล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ด้วยก็เป็นส่วนน้อย ดังนั้นจึงเห็นสมควรที่จะให้มีการศึกษาค้นคว้าความคิดเรื่องทบะที่มีปรากฏในศาสนาพุทธและเชนโดยละเอียดมากขึ้น เพื่อพิจารณาว่าความคิดเรื่องทบะในศาสนาฮินดูมีอิทธิพลมากเพียงใดต่อความคิดเรื่องเดียวกันที่มีปรากฏในศาสนาพุทธและเชน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย